

ОКУТУУНУН ТЕХНОЛОГИЯСЫ
ТЕХНОЛОГИЯ ОБУЧЕНИЯ
TEACHING TECHNOLOGY

EDN: SKJIOY

*Исакова Венера Токтосуновна,
педагогика илимдеринин кандидаты, доцент,
А. Мырзабеков атындагы Ош мамлекеттик педагогикалык университети,
Кыргыз Республикасы, Ош шаары*

*Жунусакунова Айжаркын Данияровна,
педагогика илимдеринин кандидаты, доцент,
С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университети,
Кыргыз Республикасы, Нарын шаары*

*Калдыбаев Салидин Кадыркулович,
педагогика илимдеринин доктору, профессор,
Ала-Тоо Эл аралык университети,
Кыргыз Республикасы, Бишкек шаары*

**КОММУНИКАЦИЯЛЫК ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРКЫЛУУ ОКУУЧУЛАРДЫН
ФУНКЦИОНАЛДЫК САБАТТУУЛУКТАРЫН КАЛЫПТАНДЫРУУ**

*Исакова Венера Токтосуновна,
кандидат педагогических наук, доцент,
Ошский государственный педагогический университет имени А. Мырзабекова,
Кыргызская Республика, город Ош*

*Жунусакунова Айжаркын Данияровна,
кандидат педагогических наук, доцент,
Нарынский государственный университет имени С. Нааматова,
Кыргызская Республика, город Нарын*

*Калдыбаев Салидин Кадыркулович,
доктор педагогических наук, профессор,
Международный университет Ала-Тоо,
Кыргызская Республика, город Бишкек*

**ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ С
ПОМОЩЬЮ КОММУНИКАТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ**

*Isakova Venera Toktosunovna,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
A. Myersabekov Osh State Pedagogical University,
Kyrgyz Republic, Osh city*

*Zhunosakunova Aizharkyn Daniyarovna,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Naryn State University named after S. Naamatov,
Kyrgyz Republic, Naryn city*

*Kaldybaev Salidin Kadyrkulovich,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Ala-Too International University,
Kyrgyz Republic, Bishkek city*

FORMATION OF FUNCTIONAL LITERACY OF STUDENTS WITH THE HELP OF COMMUNICATION TECHNOLOGIES

Аннотация: Заманбап билим берүү системасында окуучулардын функционалдык сабаттуулуктарын калыптандыруу чоң мааниге ээ. Бул окуучулардын түйүндүү жана предметтик компетенттүүлүктөрүн калыптандыруунун жана өнүктүрүүнүн, алардын таанып-билүү ишмердүүлүктөрүн активдештирүүнүн каражаты катары кызмат кылат. Бул макалада «функционалдык сабаттуулук» жана «коммуникациялык технологиялар» түшүнүктөрү талдоого алынып, алардын билим берүүнүн сапатын жогорулатуудагы ролу белгиленген. Коммуникациялык технологияларды колдонуу менен мектептик билим берүү системасында окуучулардын функционалдык сабаттуулуктарын калыптандыруу маселеси каралат.

Аннотация: В современной системе образования большое значение имеет функциональная грамотность учащихся. Он служит средством формирования и развития ключевых и предметных компетенций учащихся, активизации их познавательной деятельности. В этой статье анализируются понятия «функциональная грамотность» и «коммуникационные технологии», отмечена их роль в повышении качества образования. Рассматриваются вопросы формирования функциональной грамотности учащихся в системе школьного образования с применением коммуникационных технологий.

Annotation: In the modern education system, the formation of functional literacy of students is of great importance. It serves as a means of forming and developing key and subject

competencies of students, activating their cognitive activity. This article analyzes the concepts of «functional literacy» and «communication technologies» and highlights their role in improving the quality of education. The issues of the formation of functional literacy of students in the school system with the use of communication technologies are considered.

Түйүндүү сөздөр: функционалдык сабаттуулук, окуучулардын компетенттүүлүгү, өнүгүү, коммуникациялык технологиялар.

Ключевые слова: функциональная грамотность, компетентность школьников, развитие, коммуникационные технологии.

Key words: functional literacy, school students' competence, development, communication technologies.

Киришүү. Үзгүлтүксүз өзгөрүп жаткан дүйнөдө билим берүү системасы өз ишмердүүлүктөрүн өзгөртүүгө даяр болуусу маанилүү. Анткени заманбап коом дүйнөдө болуп жаткан өзгөрүүлөргө ыңгайлаша ала турган адамдарды талап кылат. Мындай шарттарда мектептин окутуу процесси окуучуларды ыңгайлаша алууга, анын негизинде алардын түйүндүү жана предметтик компетенттүүлүктөрүн калыптандырууга багытталышы керек. Ал эми мындай компетенттүүлүктөрдү калыптандырууда маанилүү роль функционалдык сабаттуулукка таандык болуп эсептелет. Окуучулардын функционалдык сабаттуулугун калыптандыруу проблемасы билим берүү процессинде жаңы ыкмаларды жана инновациялык каражаттарды колдонууну талап кылат. Функционалдык сабаттуулук

окуучулардын интеллектуалдык жана коммуникациялык мүмкүнчүлүктөрүн өнүктүрүү аркылуу ишке ашырылат. Анткени ал окуучулардын социалдык процесстерге активдүү кошулушун шарттайт. Окуучулардын функционалдык сабаттуулуктарын калыптандырууда коммуникациялык технологиялардын ролу дагы жогору экени маалым.

Изилдөөнүн максаты. Коммуникациялык технологияларды колдонуу аркылуу мектеп окуучуларынын функционалдык сабаттуулуктарын калыптандыруу мүмкүнчүлүктөрүн иликтөө.

Изилдөөнүн методу. «Функционалдык сабаттуулук», «коммуникациялык технологиялар» түшүнүктөрүнө анализ жүргүзүү, алардын мүмкүнчүлүктөрүн салыштыруу, алынган натыйжаларды жалпылоо.

Негизги мазмун. «Функционалдык сабаттуулук» термини ЮНЕСКО тарабынан «сабаттуулук» жана «минималдуу сабаттуулук» түшүнүктөрү менен бирге киргизилген. Башында функционалдык сабаттуулукка «күнүмдүк жашоодо колдонуу жана күнүмдүк көйгөйлөрдү канааттандыруу үчүн окуу жана жазуу жөндөмдөрүнүн жыйындысы» деген мааниде түшүнүк берилген. Сабаттуулук – бул окуу, жазуу, эсептөө жана документтер менен иштөө жөндөмдөрү. Минималдуу сабаттуулук – бул жөнөкөй билдирүүлөрдү окуу жана жазуу жөндөмү [1, 57-б.].

Функционалдык сабаттуулуктун маңызын чечмелөө максатында нормативдик документтерде жана окумуштуулардын эмгектеринде аныктамалар берилген. Кыргыз Республикасынын мектептик жалпы билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандартында функционалдык сабаттуулукка төмөнкүдөй аныктама берилген: «функционалдык сабаттуулук – адамдын ишмердүүлүгүнүн, баарлашуунун жана коомдук мамилелердин ар кандай чөйрөлөрүндө практикалык жана турмуштук маселелердин кеңири диапазонун чечүү үчүн окуу процессинде алган билимдерин, билгичтигин жана көндүмдөрүн колдоно алуу жөндөмдүүлүгү» [2]. Функционалдык сабаттуулук – бул заманбап билим берүүнүн зарыл

компоненти болгон, маалыматты кабыл алуу, өзгөртүү, типтүү окуу маселелерин чечүү, ошондой эле коом менен өз ара аракеттенүү маселелерин чечүү процессинде окуучулар тарабынан колдонулуучу предметтик, предметтер аралык, интегративдик билимдердин, көндүмдөрдүн жана функционалдык көйгөйлөрдү чечүү жолдорунун жыйындысын билдирген билим деңгээли [3]. Функционалдык сабаттуулук боюнча бир катар авторлор окуу жана жазуу көндүмдөрүн коом менен өз ара аракеттенүү шарттарында колдонуу жөндөмүн, б.а. инсандын социалдык чөйрөдө толук кандуу иштешине мүмкүндүк берген сабаттуулук деңгээлин түшүнүшөт [4; 5; 6]. Россиялык окумуштуу Г.С. Ковалева, функционалдык сабаттуулуктун маңызын чечмелөөдө А.А. Леонтьевдин төмөнкүдөй сөзүн баса белгилейт: «Функционалдык жактан сабаттуу адам – бул адамдын ишмердүүлүгүнүн, баарлашуусунун жана социалдык мамилелеринин ар кандай чөйрөлөрүндө мүмкүн болушунча кеңири турмуштук милдеттерди чечүү үчүн өмүр бою алган бардык билимдерин, жөндөмдөрүн жана көндүмдөрүн колдонууга жөндөмдүү адам» [7, б-б.].

Алардын ойлорун жалпылап алганда функционалдык сабаттуулук – бул турмуштук маселелерди чечүү үчүн өздөштүргөн билимдерин, билгичтиктерин ийгиликтүү колдоно алуучу жөндөмдүүлүк деп атоого болот.

Азыркы күндө функционалдык сабаттуулуктарын калыптандыруу проблемасынын ролу жогорулады деп айтууга болот. Функционалдык сабаттуулук бүгүнкү эмгек рыногунда ийгиликке жетүү үчүн маанилүү жөндөм деп белгиленет, анткени натыйжалуу баарлашуу, маалыматты талдоо жана негиздүү чечимдерди кабыл алуу жөндөмү иш берүүчүлөр үчүн баалуу болуп калат. Функционалдык сабаттуулук татаал шарттарга жана талаптарга ылайыкташууга, ошондой эле билим алууга жана өнүгүүгө жардам берет. Функционалдык сабаттуулук окуучуларга туура чечим кабыл алуу үчүн маалымат булактарын сын көз менен баалоого жана текшерүүгө мүмкүндүк берет.

Окуучулардын функционалдык сабаттуулуктураны калыптандыруу бүгүнкү күндүн зарыл талабы экенин эл аралык PISA салыштырма изилдөөлөрү тастыктап турат [8; 9]. PISA изилдөөсүндө функционалдык сабаттуулук билим берүүнүн сапатынын маанилүү көрсөткүчү катары каралат. Бул изилдөөнүн максаты болуп, адамдын жашоосунда жардам бериши керек болгон мындай жөндөмдөрдүн деңгээлин аныктоо эсептелет. Ошол себептен функционалдык сабаттуулукту калыптандыруу дүйнөнүн бардык өлкөлөрүндө маанилүү стратегиялык билим берүү багыты катары каралууда. PISA эл аралык изилдөө функционалдык сабаттуулуктун компоненттери катары математикалык, каржылык, табият таануу, окурмандык сабаттуулуктарын, глобалдык компетенцияларды жана критикалык ой жүгүртүү жөндөмдөрүн эсептейт. Ар үч жылда ушул компоненттердин айрым бөлүктөрү иликтөөгө алынат.

Окуучунун функционалдык сабаттуулугунун калыптанышын окутуу процессинде ишке ашырылуучу бирдиктүү процесстин натыйжасы катары кароого болот. Бул процессте функционалдык сабаттуулук курчап турган дүйнөнү таанып-билүүнүн каражаты катары каралат жана мектептик билим берүү процессинде окуучулардын илимий көз караштарын, жөндөмдөрүн жана инсан катары калыптануусун камсыздайт.

«Функционалдык сабаттуулук» түшүнүгү боюнча адабияттарды талдоо көрсөткөндөй, функционалдык сабаттуулукту калыптандырууда тышкы шарттардын жана окуучунун өзүнүн ички муктаждыктарынын ролу жогору. Окуучунун инсандык сапаттары окутуу учурунда, ошондой эле педагогдордун максаттуу иш-аракеттери аркылуу калыптанат. Функционалдык сабаттуулукту калыптандыруунун дагы бир маанилүү шарты болуп окуучунун өзүнө болгон мамилесинин системасы саналат.

Окуучулардын функционалдык сабаттуулук түшүнүгүн жашоо-турмуштун ар кандай чөйрөлөрүндө, анын ичинде таанып-билүү чөйрөсүндө стандарттуу окуу милдеттерин чечүү, тышкы чөйрө менен мамиле

түзүү, иштөө жана ага мүмкүн болушунча тез көнүү жөндөмдүүлүгү менен мүнөздөлгөн билимдүүлүктүн деңгээли деп дагы атоого болот. Демек, бул түшүнүктү тактоо менен, функционалдык сабаттуулук – бул билим берүү натыйжасы жана окуучунун коммуникациялык билимдеринин, билим берүү ишмердүүлүгүнүн жөндөмдөрүнүн, маалыматтык технологияларды билүү жөндөмдөрүнүн жана инсандык сапаттарынын жыйындысы деп аныктоого болот. Окуучунун функционалдык сабаттуулугунун төмөнкү негизги белгилерин бөлүп көрсөтүүгө болот: үзгүлтүксүз билим алууга, заманбап маалыматтык жана билим берүү технологияларын өздөштүрүүгө, окуу чөйрөсүндө пайда болгон проблемалардын кыйла бөлүгүн өз алдынча чечүүгө даярдык; өз укуктарын коргоого жана өз милдеттеринде багыт алууга жөндөмдүүлүк; турмуштук проблемаларга, баалуулуктарга, адеп-ахлактык ченемдерге багыт алуу; өзүнүн руханий суроо-талаптарын канааттандыруу жана өнүктүрүү үчүн мүмкүнчүлүктөргө ээ болуу; дүйнөнү илимий, сынчыл жана чыгармачыл ой жүгүртүүгө жөндөмдүүлүк; ар кандай чөйрөлөрдө коммуникациялык ишмердүүлүккө даярдык, ынанымдуу, сабаттуу сүйлөөгө ээ болуу ж.б.

Окуучулардын функционалдык сабаттуулугун калыптандыруу көп тараптуу жана узак процессти камтыйт. Окутуу процессинде ар кандай заманбап педагогикалык технологияларды айкалыштырып, билгичтик менен уюштуруу аркылуу гана окуу натыйжаларына жетишүүгө болот. Буга байланыштуу билим берүү мекемелери алдыга бир катар перспективдүү пландарды иштеп чыгышып, негиздүү максаттарды коюшу зарыл. Мисалы: окуучулардын таанып-билүү жөндөмдүүлүгүн өнүктүрүү; алган билимдерин чыгармачылык менен пайдалануу; предметтик компетенциялар аркылуу өзүн өзү өнүктүрүүгө жана өз алдынча башкарууга даяр болуу ж.б.

Функционалдык сабаттуулукту калыптандыруу үчүн адегенде окуучуда маалыматтык, коммуникациялык компетенцияларды жана социалдык өз ара аракеттенүү жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүү зарыл.

Заманбап мектепте окуучулардын функционалдык сабаттуулугун калыптандыруу ар бир сабакта, ар бир окуу предмети боюнча ишке ашырылышы зарыл. Мектепте функционалдык сабаттуулукту калыптандыруу проблемалары боюнча изилдөөлөр көрсөткөндөй, бул багытта азыркы учурда төмөнкү иштер ийгиликтүү жүргүзүлүүдө:

- түйүндүү компетенцияларды калыптандырууга багытталган сабактарды уюштуруу;
- долбоорлорду аткаруу боюнча класстан тышкаркы иштерге окуучуларды тартуу;
- олимпиадага даярдануу үчүн кошумча сабактарды уюштуруу;
- кошумча өнүктүрүүчү атайын курстарды уюштуруу ж.б.

Окуучу өзүнүн жөндөмдүүлүктөрүн толук кандуу колдонуу менен окушу үчүн, анын окууга, билимге болгон каалоосун ойготуп, баланын өзүнө, жөндөмүнө ишенүүсүнө жардам берүү керек. Чындыгында, ар кандай эле иш-аракеттер окуучунун жөндөмдүүлүгүн өрчүтө бербейт. Оң эмоциялар менен коштолгон иш-аракеттер анын жөндөмдүүлүгүн өнүктүрөт. Коммуникация, кызматташуу, сынчыл ой жүгүртүү, креативдүүлүк – булар окуучулар ийгиликтүү функционалдык сабаттуулукка ээ болуу үчүн керек болгон негизги сапаттар болуп эсептелет.

Окуучулардын функционалдык сабаттуулуктарын калыптандырууда педагогикалык баалоонун ролу жогору. Баалоо аркылуу окуучунун жетишкендиктери, окутуудагы кетирилген кемчиликтер аныкталып, аларды өз учурунда жоюу үчүн иш-аракеттер пландаштырылат. Мындан педагогикалык баалоонун дагы азыркы шартка шайкеш келүүчү жагдайларын иликтөө маселеси актуалдуу болууда [10; 11; 12; 13].

Коммуникациялык технологиялардын мүмкүнчүлүктөрү. Функционалдык сабаттуулукту калыптандырууда коммуникациялык технологиялардын мүмкүнчүлүктөрү жогору экени талашсыз. Демек, бул багытта коммуникациялык технологияларды максаттуу пайдалануу зарыл. Коммуникациялык технологиялар – бул белгиленген максаттарга

жана милдеттерге жетишүү үчүн коммуникациялык таасир этүү процессинде субъект колдонгон ыкмалардын, жол-жоболордун жана ыкмалардын жыйындысы [14]. Коммуникациялык технологиялар маалымат берүү жана адамдардын ортосундагы өз ара аракеттенүү үчүн колдонулган инструменттердин жана ыкмалардын жыйындысы катары каралат. Коммуникациялык технологиялардын негизги компоненттери болуп компьютерлер, смартфондор, планшеттер, серверлер, программалык камсыздоо (электрондук почта жана медиа колдонмолор), Интернет каражаттары, мобилдик тармактар, байланышты жакшыртуу үчүн сүрөттөрдү, графиктерди жана видеолорду колдонгон мультимедиа каражаттары эсептелет.

Окуучулардын функционалдык сабаттуулугун калыптандыруу үчүн коммуникациялык технологияларды пайдалануу боюнча иш-аракеттердин системасы мугалимге бир катар мүмкүнчүлүктөрдү берет. Алардын ичинен төмөнкүлөрдү баса белгилеп кетүүгө болот:

- ар бир окуучуну активдүү таанып билүү процессине тартуу;
- алган билимдерин практика жүзүндө колдонууга үйрөтүү;
- алган билимдерин кайда, кандай жол менен жана кандай максаттарда колдонсо болоорун так билүүгө үйрөтүү;
- ар кандай маселелерди чечүүдө биргелешип иштөөдө тийиштүү коммуникациялык чеберчиликти көрсөтүү;
- тигил же бул маселе боюнча өзүнүн көз карандысыз, бирок жүйөлүү пикирин калыптандырууга үйрөтүү;
- келип чыккан проблемаларды чечүү үчүн өзүнүн интеллектуалдык, физикалык, адеп-ахлактык күчтөрүн дайыма сынап туруу жана аларды биргелешкен аракеттер менен чече билүү.

Окутуу процессинде коммуникациялык технологияларды колдонуу окуучулардын функционалдык сабаттуулугун калыптандыруунун каражаты катары кароо зарыл. Коммуникациялык технологиялар окуучулардын жеке өзүн өзү өнүктүрүүсүн, билим

алууда өз алдынчалыгын, маалыматты башкаруу жөндөмүн жана таанып-билүүчүлүк кызыгуусун калыптандырат. Изилдөөбүздүн алкагында биз окуучулардын функционалдык сабаттуулугун калыптандыруу процессинде коммуникациялык технологиялардын натыйжалуулугун аныктоого аракет кылдык.

Азыркы учурда окумуштуулардын жүргүзгөн изилдөөлөрү мектеп окуучуларынын функционалдык сабаттуулуктарын калыптандыруу үчүн коммуникациялык технологияларды колдонуунун илимий-методикалык жана практикалык аспектилерин жалпылоого багытталууда [15]. Коммуникациялык технология окутуунун функционалдуулугун (окуучунун иш-аракетин) камсыздайт: окуучу сурайт, ойду ырастайт, маектешин суроолор, талаш-тартыштар ж.б. аркылуу аракетке үндөйт, күмөн санайт жана анын жүрүшүндө билим берүүнүн мазмунун актуалдаштырат. Бул учурда кырдаалдын жаңылыгы, б.а. жаңы окуу милдети, жаңы маектеш, талкуунун жаңы предмети камсыз кылынышы керек. Коммуникациялык компетенттүүлүктү өздөштүрүүнүн негизги жолу болуп ар кандай иш-чаралар саналат, анткени дал ушул иш-аракеттерде коммуникациянын зарылдыгын аңдап билүү, анын негизинде функционалдык сабаттуулук жөнүндө түшүнүктөрдү калыптандыруу процесси ишке ашат. Коммуникациялык технология ишке ашырылган иш-чаралар окуу, оюн, эмгек же театр болушу мүмкүн.

Коммуникациялык технологияны колдонуу менен окуу процессин уюштуруунун эң маанилүү бирдиги болуп коммуникациялык кырдаал саналат. Коммуникациялык кырдаалдын жардамы менен өз ара байланышкан иш-аракеттердин системасы түзүлөт, баарлашуу мотивацияланат, окуу материалы презентацияланат, активдүүлүк жана өз алдынчалуулук өнүгөт, окуучулардын коммуникациялык көндүмдөрү бекемделет.

Коммуникациялык технологияны колдонуу менен окутуунун дагы бир эффективдүү ыкмасы болуп текстти биргелешип талдоо эсептелет. Тексттер класста өнүк-

түрүүчү жана тарбиялоочу функцияны аткарышат. Сабакта текст менен иштөө дайыма жүргүзүлүп турушу керек жана ар бир окуучу анын активдүү катышуучусу болуп калуусу зарыл. Сабакта текст менен иштөө окуучуларга өздөрүнүн жеке тексттерин түзүүгө, талдоо куралдарын өздөштүрүүгө жардам берет. Тексттерди жана тапшырмаларды максаттуу тандоо, текст менен иштөөнүн ойлонулган системасына ар бир сабакты киргизүү – функционалдык сабаттуулуктун калыптанышын камсыз кылган өнүктүрүүчү сүйлөө чөйрөсүн түзүүгө мүмкүндүк берген шарттар болуп эсептелет. Баланын ой жүгүртүү жөндөмүн, ага болгон муктаждыгын ойготуучу инсандын адеп-ахлактык, эстетикалык өнүгүүсүнө өбөлгө түзүүчү тексттерди талдоо өтө маанилүү. Коммуникациялык технологияда окуу материалын тандоо окуучунун муктаждыктарына жооп берүүсү зарыл жана баарлашуунун ар кандай түрлөрү колдонулушу керек. Окутуу балдардын ой жүгүртүүсүнө гана эмес, алардын сезимдерине, эмоцияларына да таасир этип, баарлашууга үндөп, оң эмоционалдык тажрыйбалар менен коштолууга тийиш.

Коммуникациялык технологиянын негизинде окуучулардын функционалдык сабаттуулуктарын калыптандыруу үчүн стандарттуу эмес сабактар (проблемалык лекция, семинар, билимди эл алдында коргоо, зачет, окуучулук конференция ж.б.), фантазияга жана чыгармачылыкка негизделген сабактар (спектакль, жамааттык жазуу, концерт, дебат, дискуссия, диспут, андан кийин оозеки же жазуу жүзүндө чагылдыруу) басымдуу түрдө колдонулуусу зарыл. Акыркы жылдары сабак-оюндар (дидактикалык, ролдук, иштик-түү, атаандаштык ж.б.), сүрөт, сюжеттик сүрөттөр, сунуш кылынган текст, жеке таасирлер ж.б. боюнча дил баянды даярдоо сабактары, текстти комплекстүү талдоо, аны менен чыгармачыл иштөө, өз тексттерин түзүү сабактары натыйжалуу эффект берүүдө.

Мындан тышкары, коммуникациялык технологиялар класстан тышкары иштерди уюштурууда да активдүү колдонулууда.

Ийримдик иштер, адабий жерлерге экскурсиялар, окурмандык конференциялар, дискуссиялар, диспуттар, адабий жолугушуулар ж.б. окуу иштеринин формалары функционалдык сабаттуулукту калыптандырууга карата зор мүмкүнчүлүккө ээ экендиги изилдөөлөрдүн натыйжалары аркылуу белгилүү болууда. Билим берүүнүн жаңыланган мазмунунун шарттарында коммуникациялык технологиялардын жардамы менен мектеп окуучуларынын функционалдык сабаттуулугун калыптандыруу проблемалары боюнча активдүү изилдөөлөр жүргүзүлүүдө.

Корутунду. Окуучулардын функционалдык сабаттуулуктарын калыптандыруу проблемасы боюнча иликтөөлөр төмөнкү тыянактарды чыгарууга мүмкүндүк берди. Билим алуучуларга коюлуп жаткан талаптардын абдан маанилүү экендиги билим берүүдө бараандуу өзгөрүүлөрдү жүргүзүүгө мажбурлайт. Билим берүү системасында улам жаңы концепциялар иштелип чыгып жана ишке киргизилүүдө. Булар аркылуу билим берүүнүн мазмуну олуттуу жаңыланууда, жаңы педагогикалык технологиялар пайда болуп, сыноодон өткөрүлүүдө. Бул билим берүү процессинде окуучулардын өз ара аракеттенүүсүнүн жаңы системасын ишке киргизүүдө даана көрүнүүдө. Билим берүүнүн мазмунун окуучунун инсандык өнүгүүсүнүн каражаты кылуу бүгүнкү күндө актуалдуу болуп калууда. Коммуникациялык технологиялардын жардамы менен окуучулардын функционалдык сабаттуулуктарын калыптандыруу проблемасын кандайдыр бир деңгээлде чечүүгө болот. Коммуникациялык технологияларды окуучулардын функционалдык сабаттуулуктарын калыптандыруунун эффективдүү каражаты катары кароо зарыл. Коммуникациялык технологиялар мектеп окуучуларынын функционалдык сабаттуулугун калыптандырууга эле өбөлгө түзбөстөн, аларга окуу процессине интеллектуалдык катышууга, лидер катары калыптанууга, өз билимин байытуу жана жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүү үчүн жоопкерчиликти өзүнө алууга өбөлгө түзөт. Бул технологияларды колдонуу аркылуу окуучулардын заманбап маанилүү көйгөйлөрдү

изилдөө жана талдоо, жамаатта натыйжалуу иштөө көндүмдөрү, сөздөрдү сабаттуу жазуу жана презентация көндүмдөрүн калыптандыруу, сынчыл угуучу болуу, жакшы ойлонулган чечимдерди кабыл алуу, өзүнө болгон ишенимди өнүктүрүү билгичтиктери калыптанат.

Адабияттар:

1. Педагогический энциклопедический словарь / Гл. ред. Б.М. Бим-Бад. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2008. – 528 с.
2. Кыргыз Республикасынын мектептик жалпы билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандарты [Электрондук ресурс]. – Уруксат берүү режими: <https://cbd.minjust.gov.kg/159382/edition/1292362/kg>
3. Алексашина И.Ю., Абдулаева О.А., Киселев Ю.П. Формирование и оценка функциональной грамотности учащихся: Учебно-методическое пособие. Науч. ред. И.Ю. Алексашина. – СПб.: КАРО, 2019. – 160 с.
4. Виноградова Н.Ф., Кочурова Е.Э., Кузнецова М.И. Функциональная грамотность младшего школьника: книга для учителя // Под ред. Н.Ф. Виноградовой. – Москва, 2018. – 288 с.
5. Кузибецкий А.Н., Розка В.Ю., Святкина М.А. Формирование и оценка функциональной грамотности обучающихся нормативно-правовые в общеобразовательных организациях: методические основы. – Волгоград: РИЦ ГАУ ДПО «ВГАПО», 2022. – 144 с.
6. Формирование функциональной грамотности школьников: Новые дидактические решения: коллективная монография / Науч. ред. И.Ю. Тарханова. – Ярославль: РИО ЯГПУ, 2021. – 307 с.
7. Ковалева Г.С. Формирование функциональной грамотности – одна из основных задач ФГОС общего образования. – М., 2019. – 96 с.
8. Калдыбаев С.К., Жунусакунова А.Д., Аттокурова Ч.А. Функционалдык математикалык сабаттуулуктун маңызы жана

- мааниси // Alatoo Academic Studies. – Бишкек, 2024. – № 3. – 126-136-бб.
9. Камчиева А.М., Мамытов А.М. Жалпы билим берүүчү мектептин 5-6-классынын окуучуларынын функционалдык сабаттуулугун калыптандыруунун жана баалоонун теориялык негиздери // Известия Кыргызской академии образования. – Бишкек, 2023. – № 2 (60). – С. 3-10. – EDN: NTOVRF
10. Калдыбаев С.К., Мамытов А.М., Иптаров С.И. Основы педагогического оценивания. Учебное пособие по подготовке бакалавров (направление «педагогическое образование»). – Бишкек: KIRLand, 2014. – 180 с.
11. Калдыбаев С.К. Проблемные ситуации в теории и практике оценивания // Alatoo Academic Studies. – Бишкек, 2018. – № 3. – С. 13-23.
12. Калдыбаев С.К., Исакова В.Т., Эсеналиева Г.А. Кыргыз Республикасында педагогикалык баалоонун өнүгүшүнө таасир тийгизген факторлор // Alatoo Academic Studies. – Бишкек, 2018. – № 2. – С. 14-21.
13. Мамытов А.М., Тагаева Г.С., Ажыкулова Н. Диагностика предметных компетентностей учащихся, обучающихся по стандартам нового поколения (5-6 классы). – Бишкек, 2021. – 224 с.
14. Коммуникативные технологии [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://www.prstudent.ru/sferapr/kommunikatsionnye-tehnologii#>
15. Калдыбаев С.К., Ахсутова А.А. Основные направления информатизации образования в Кыргызстане // Международный журнал экспериментального образования. – М., 2018. – № 8. – С. 18-23.

Рецензиялаган:
Токтомаматов А.Д.,
педагогика илимдеринин кандидаты